

Nr 208.

Av herr **Svedberg**, om beredande åt landsbygdens barn av
möjlighet till bästa möjliga folkskolundervisning.

Trots de betydande insatser, som under senare tid blivit gjorda för att utbygga och förbättra vårt folkskoleväsen, kvarstå fortfarande inom betydande områden av vårt land mycket stora brister, hänförande sig till skoltyperna, lärarpersonalens kvalitet, skollokalernas beskaffenhet m. m. Förhållandena skifta avsevärt i olika delar av landet, men nästan generellt gäller att landsbygdens barn fortfarande få hålla till godo med skolor av lägre kvalitet än dem som stå städernas och de tätbefolkade samhällenas barn till buds. Åtgärder för att förbättra förhållandena hava icke saknats. Här må pekats på statens medverkan för anordnande av skolhem, inackordering av skolbarn samt skolskjutsar. Dessa åtgärder ha främst syftat till att bereda mycket avlägset boende skolbarn tillfälle till skolundervisning utan allt för kännbara ekonomiska uppoffringar för föräldrar och skoldistrikt och hava mindre betingats av en strävan att ifrågavarande barn skola erhålla den allra bästa skolundervisning. En strävan att på skolväsendets område utplåna skillnaden mellan land och stad kräver förvisso reformer av betydligt mera omfattande natur. En genomgripande omorganisation inom folkskoleväsendet anmäler sig.

Inom ett par kommuner i Västerbottens län har denna fråga diskuterats utan att dock ännu leda fram till positiva resultat. Vid av en för frågan intresserad skolman gjord undersökning i Nysätra kommun framgick, att skolbyggnadsbeståndet till mycket stor del var både undermåligt och oändamålsenligt och att det i en snar framtid skulle komma att kosta stat och kommun stora belopp att sätta dem i stånd. Vidare visade sig skolformerna vara otillfredsställande. Den frågan inställde sig nu om man i samband med vissa ofrånkomliga nybyggnader kunde åstadkomma förbättringar, som så småningom skulle kunna bli märkbara inom *hela* skoldistriktet, varvid som vägledande princip borde uppställas, att då alla skattskyldiga inom kommunen få i förhållande till sin inkomst betala lika mycket för skolväsendet, borde också alla barn inom kommunen om möjligt få lika god och bästa möjliga undervisning.

Efter övervägande av alla på frågan inverkan faktorer kvarstod som resultat, att en *centralisering* av skolväsendet innebar den rationella lösningen av problemet. På lämpliga platser inom kommunen, där olika vägar sammanlöpa, skulle uppföras skolhus för A-skolor. Inom Nysätra kommun skulle erfordras tre dylika skolor, som komme att ersätta de nuvarande 10—12 skolorna. Genom skolskjutsar kunde alla skolbarn efter nuvarande eller planerade vägar och med genomförd vinterplogning av vägarna utan

svårigheter transporteras till centralskolorna. En sådan organisation förutsätter genomförande av skolbarnsbespisning.

Även i en annan kommun i Västerbotten, nämligen Burträsk, har på enskilt initiativ en undersökning verkstälts rörande möjligheterna att genomföra ett centraliserat skolväsen för att bereda landsbygdens barn tillgång till de högsta skolformerna. Genom ett sammanförande av Lappvattnets, Mjödvattnets, Tjärns, Bursiljums och Renfors skolor skulle man i en centralskola 1944 erhålla 13 elever i lägsta och 23 i högsta klassen. Siffrorna belysa hur ringa antal skolbarn, som för närvarande undervisas i de olika skolorna. Vid ett sammanförande av skolrotarna Övre Åbyn, Järvtjärn, Ljusheden och Nedre Åbyn skulle elevantalet 1944 bli 18 i lägsta klassen och 19 i den högsta. Inom de båda här angivna områdena tillåter vägväsendet anordnande av skolskjutsar för skolbarnens transport till centralskolorna.

En undersökning av förhållandena inom landets samtliga skoldistrikt skulle förvisso giva vid handen, att en omorganisation av skolväsendet enligt principen *få men goda skolor* låter sig genomföras utan att kostnaderna mera avsevärt stiga för det allmänna och utan att barn och föräldrar beredas några oöverkomliga svårigheter. Vinsten skulle bli att skillnaden i skolformer mellan större samhällen och landsbygd utplånas och att undervisningen kunde ställas på en högre standard.

Redan nu förefinnes givetvis möjlighet för skoldistrikt, som så önskar, att genomföra större centralisation av sitt skolväsen. Strävanden i dylik riktning möta emellertid ofta starkt motstånd från lokala intressen, och när dessa förenas komma reformatörerna oftast till korta. Endast genom ett ingripande av statsmakterna lär en rationell lösning av frågan kunna åstadkommas.

Med vad sålunda anförts har endast en antydning lämnats om syftet med den framställning jag härmed gör. Det utförligare material, varöver jag förfogar, kommer att ställas till vederbörande utskotts förfogande. I första hand torde en utredning av frågan böra komma till stånd och jag tillåter mig alltså hemställa att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om folkskolväsendets omorganisation i sådan riktning, att skolor av A-typ, centralskolor, ersätta lägre skoltyper inom skoldistrikt, varvid samtidigt systemet med skolskjutsar utvidgas, allt i syfte att bereda landsbygdens barn möjlighet till bästa möjliga folkskoleundervisning, samt att Kungl. Maj:t sedermera för riksdagen framlägger det förslag, som av utredningen kan föranledas.

Stockholm i januari 1939.

Lage Svedberg.